Jasmin Hodžić

*UDK 811.163.4*3'373*
DOI 10.57136/2744-2500.2025.20.20.101

ETIMOLOŠKA ANALIZA LEKSEMA *ŠUBHA* I *ŠUHVA* U BOSANSKOM JEZIKU – DVIJE ILI JEDNA RIJEČ?

SAŽETAK

Parovi bosanskih riječi orijentalnog porijekla *šubha* i *šuhva* (te: *šupha*, *šuvha* i *šuva*), odnosno *šuhveli* i *šubheli* (te: *šupheli, šuvheli* i *šuveli)*, kojima se izražavaju *sumnja*, *sumnjičenje*, *sumnjivost*, *slutnja*, *nespokoj*, *nemir*, *nesigurnost*, u rječnicima standardnog jezika i u drugoj jezičkoj (lingvističkoj) literaturi, opisane su kao jedna riječ, zbog njihove izrazite formalne i značenjske sličnosti te iste praktične jezičke upotrebe. Različite varijante jedne riječi objašnjavaju se procesom modifikacije, odnosno glasovnim promjenama – jednačenjem, ispadanjem ili metatezom (premetanjem) suglasnika. U ovom radu se dodatnom etimološkom analizom, kao i poređenjem kontekstualnog značenja navedenih leksema, propituje i mogućnost da se možda ne radi o jednoj, već o dvjema različitim riječima, odnosno o riječima različitog porijekla, a koje, i po etimološkoj analizi, idalje imaju značenjskog poklapanja.

Ključne riječi: bosanski jezik, arapski jezik, turski jezik, šubha, šuhva, etimologija

Uvod

Bosanski narodni jezik, narodna književnost, kao i bosanska arebička literatura (bosnevijska ili alhamijado pisana tradicija) poznaje čestu upotrebu izraza koji u sebi sadrže bosanski orijentalizam *šubha* ili *šuhva* te *šubheli* ili *šuhveli*, kojima se označavaju sumnja, slutnja i nesigurnost.

Ove riječi zabilježene su i u Škaljićevom (Škaljić, 1966: 591) *Rječniku turcizama*, gdje se navodi samo jedan primjer iz ostvarene jezičke prakse: *Teška bana šubha prihvatila*.[1]

1 Primjer preuzet iz bošnjačke usmene epike, iz zbirke *Narodne pjesme Muslimana u Bosni i Hercegovini*, koje je Kosta Hörmann sabrao 1888. i 1889.

Različite varijante bosanskih riječi orijentalnog porijekla *šubha* i *šuhva* (te: *šupha*, *šuvha, šuha* i *šuva*), odnosno *šuhveli* i *šubheli* (te: *šupheli, šuvheli* i *šuveli)*, kojima se izražavaju *sumnja*, *sumnjičenje*, *sumnjivost*, *slutnja*, *nespokoj*, *nemir*, *nesigurnost, podozrenje* u rječnicima standardnog jezika i u drugoj jezičkoj (lingvističkoj) literaturi, opisane su kao jedna riječ, zbog njihove izrazite formalne i značenjske sličnosti te iste praktične jezičke upotrebe.

U *Rječniku bosanskoga jezika* (Halilović, Palić i Šehović, 2010: 1307) kod natuknice *šuhva* stoji *up. šubha*, a navodi se primjer *svezati šubhu* sa značenjem *uobraziti sebi šta*. Kod oblika *šuhveli* stoji samo *up. šubheli*. Kod natuknice *šubha* stoji u zagradi *šuhva*, s naznakom značenja *sumnje*, a kod *šubheli* stoji u zagradi *šuhveli*, s naznakom značenja nekoga (nečega) *koji izaziva sumnju*; neko ko je *sumnjiv* – čime se očigledno upućuje na to da su ovdje iste riječi u pitanju, uz oznaku da je riječ o žargonskoj i ekspresivnoj leksici arapskog porijekla.

U *Rječniku bosanskog jezika* (Čedić, 2010: 1116) imamo oblike *šuhva* (sumnja) i *šuhveli* (sumnjiv), bez upućivanja na oblike *šubha* i šubheli, koje i nema u ovom rječniku. Također, isto je i u *Rječniku stranih riječi bosanskog jezika* (Čedić, 2011: 1047), gdje još stoji napomena da su šuhva i šuhveli od turskog *šübhe* i *šüphe*, a *šubha* i *šubheli* se ne navode.

U Škaljićevom (1966: 591) *Rječniku turcizama* navedeni modifikovani oblici su također sinonomi, a navode se još i riječi:

- ***šubhesuz*** (šuphesuz, šuhvesuz, šuvesuz, šuvhesuz) sa značenjem *bez sumnje*, te
- ***šubhelenisati se***, od turskog *şüphelemek* – sa značenjem *početi sumnjati u nešto*, *baciti se u sumnju*.

No, za predstavljene natuknice Škaljić (1966) ne navodi primjere iz konkretne jezičke prakse.

Cilj ovog rada je dodatno potvrditi primjere upotrebe riječi *šubha* i *šuhva* (i njihovih izvedenica) u ostvarenoj jezičkoj praksi u bosanskoj kulturi, književnosti i tradiciji, a zatim ispitati i komparirati etimološku analizu ovih riječi, s pretpostavkom da je moguće govoriti o dvije, a ne o jednoj leksemi, gdje ćemo komparirati i kontrastirati etimološka značenja arapskog korijena *š-h-v* (ش ه و), s arapskim korijenom *š-b-h* (ش ب ه), s pitanjem da li se mogu pronaći značenjska poklapanja, iz čega će slijediti konstatacija da je i *šuhva*, iako u značenju *sumnje*, moguće riječ drugog porijekla, što bi značilo da se u konkretnom slučaju možda i ne radi o modifikaciji riječi *šubha*.

Šubha i *šuhva* u bosanskom jeziku

Ovdje ćemo, u nastavku, izdvojiti neke primjere iz korpusa, da bismo iz konteksta mogli sagledati kako se ove riječi koriste u bosanskom jeziku. Inače, poznato je da su ove riječi na svoj način stilski obilježene, a poznate su u narodnoj tradiciji i narodnom jeziku.

Poznata pjesma o bosanskom jeziku iz 1865/1875, iz Ilmihala Omera Hume, koja počinje sa „berleiši miftah lugat bosnevi" (Upamti, ključ je jezik bosanski), završava se sa:

(1) **Prez šubhe** je babin jezik najlašnji, / svako njime vama vikom besidi. / Slatka braćo Bošnjaci! / Hak vam Omer govori. (up. Drkić i Kalajdžija, 2010: 9).

U bosnevijskoj (alhamijado) literaturi česta je upotreba ove riječi, kao i u drugim primjerima iz Huminog *Ilmihala*, ili kao u stihovima iz *Mevluda* Saliha Gaševića:

(2) Nimalo **šubhe nemam** (Omer Humo, *Sehletul-vusul*, Drkić i Kalajdžija, 2010: 27)
(3) **Prez šubhe** ja virujem u Allaha (Omer Humo, Sehletul-vusul, u: Drkić i Kalajdžija, 2010: 20)
(4) Bog je jedan, za to **šubhe nemamo** (Salih Gašević, *Mevlud,* u: Nametak, 1936: 8)

Naravno, i u bošnjačkim usmenim narodnim pjesmama i u književnom pisanom izrazu nadahnutom narodnim jezikom ova riječ je postojana, kao u sljedećem:

(5) **Teška** bana **šubha prihvatila**, pa počeše njemački zboriti (Hörman, 1990: 532)
(6) Hasanaginica: Sad me **šubha hvata**… (Novi Behar, 1938: 259)
(7) Hasanaginica: Volim te naneruhom trti, crijepove ti grijati, trave variti, nego **šubhu vezati**. (Novi Behar, 1938: 259)
(8) „**Šubha uze** od Aršana bana, hesabljaše, prevarit će Meho" (Bana je obuzela sumnja pa je računao da će ga Meho prevariti) (Epska pjesma *Ženidba Dizdarević Mehe*)[2]
(9) Morebit da tako i nije, al' me **šubha** i strah **ufati**… (Kadić, 1976: 45)

2 Ženidba Dizdarević Meha — Викизворник (pristup: oktobar 2025)

Savremeni govorni jezik također pozanje izraze *imati/nemati šubhu* ili *vezati/svezati šubhu*, ili *biti sa šubhom ili bez šubhe*, kao uostalom i narodni izraz *šubheli*, što je vjerovatno nastalo prema turskom *şüpheli*, a izvorno od turskog *şüphe*, tj. originalno od arapske riječi *šubha* (شُبْهَة) kojom se označava sumnja.

Narodni izraz poznaje i oblike *šuha* i *šuva*, pa *vezanje šuhe* označava *crv sumnje*, *slutnju* i sl.

Isto tako, oblik *šuhva*, kao u frazeološkim izrazima *imati/nemati šuhvu*, *vezati/svezati šuhvu*, te pridjev i prilog *šuhveli*, u savremenom jeziku se, uslijed lakšeg izgovora, koriste umjesto oblika *šubha* i *šubheli*.

(10) Da i njega nije **spopala** ta vaša **šuhva**, gluho i daleko bilo? (Ibrišimović, 1982: 187)
(11) Tebi je sve **šuhveli**. Da vjetar nenadno puhne, tebi bi bilo nešto politički sumnjivo. (Ratkušić, 2000: 26)
(12) Kažu, bude li išta **šuhveli**, zvat će nas, ali kažu da još nije vakat da se prelazi. (Ratkušić, 2000: 95)
(13) Može čovjeka i **šuhva snaći** pa će **postati šuhveli**, u sve će **sumnjati** i stalno će nešto **umišljati**. (Topčić, 2013: 51)

U istraživanju orijentalizama u govoru starosjedilaca Bosanske Posavine (posavskog ikavskog dijalekta) Baotić (2007: 177) navodi izraz *šuveli* sa značenjem *biti zdravstveno sumnjiv* (tj. biti slab i bolestan), s primjerima:

(14) Nješta mi **je** Marko **šuveli**. (Baotić, 2007: 177)
(15) Nisam dobro, **šuveli sam**. (Baotić, 2007: 177)

U jednoj internetskoj forumskoj raspravi iz decembra 2015. nalazimo primjer *šuvheli*:

(16) **Nešto mi šuvheli** ova godišta i razlike u godinama...[3]

U zbirci narodnih priča *Narodne pripovijetke Bosne i Sandžaka* (Bosanska riječ, 1994: 25) nalazimo primjer za oblik *šuhvelenisati* (sa značenjem *posumnjati*):

(17) Kćer pašina **se šuhvelenisala**, pa će ocu. – Boga mi, babo, maćeha je begenisala one mladiće. Nosi him fina jela. S njima se grli i ljubi.

U jednoj savremenoj forumskoj internetskoj raspravi (iz 2010. godine) stoje primjeri (i objašnjenja):

3 klopa drugi dio – Silent (Pristup: oktobar 2025)

(18) **Šuhva mi** da će neko doći (hoće reći "predosjećam da će neko doći")[4]

U sličnoj raspravi iz 2016. stoji:

(19) Neko **ima šuhvu** da bi moglo doci do prekida...[5] – gdje se vidi da se *šuhva* može zamijeniti sa *intuicijom*, tj. *slutnjom* i *instinktom*.

Postavlja se pitanje da li između *šuhve* i *šubhe* ima ikakve razlike?

Teufik Muftić, poznati istraživač arabizama u našem jeziku i autor *Arapsko-bosanskog rječnika*, govoreći o prilagođavanju stranih riječi našem izgovoru kod metateze (premetanja) suglasnika navodi: „U nekoliko arabizama pojedini suglasnici zamijenili su međusobno svoja mjesta i to radi olakšanja izgovora ili pod uticajem narodne etimologije" (Muftić, 1961: 16), gdje je dat i primjer *šubhe(t) > šuhva mj. šubha pored šupha, šuvha* (Muftić, 1961: 16), uz komentar:„Ovim se načinom strana riječ prilagođavala našem izgovoru, odn. njeno značenje približavala se našem značenju onih riječi sličnih dotičnim arabizmima po svome obliku." (Muftić, 1961: 16) Slično je potvrdio i Hodžić (2011: 398), navodeći da (se): „Jedan dio konsonanata arapskog jezika (njih 15) približno se podudaraju sa konsonantima bosanskog jezika", djući kod premetanja (metateze) suglasnika primjer: شُبْهَة – šuhva. (Hodžić, 2011: 399)

Kod Šehović i Haverić (2017: 233) navodi se da su *šubha* i *šuhva* od arapskog *šubha*, sa interesantnim značenjskim nijansama – *nejasnost*, *neizvjesnost*, *nesigurnost*; *sumnja*; *tobožnji dokaz*; *pravna zabluda*, s frazemima *svezati sebi šubhu/šuhvu* (uobraziti sebi šta, obično negativno, umisliti), i *svezati kome šubhu/šuhvu* kao *izazvati čiju sumnjičavost*.

Međutim, čini se opravdanim zapitati se da li je u etimologiji riječi *šuhva* (gdje bi pretpostavljeni korijen mogao biti: ش ه و, umjesto: ش ب ه) možda moguće naći značenjska pokapanja sa oblikom *šubha*? Odnosno, u svakom slučaju potrebno je ispitati imamo li ikakvih značenjskih poklapanja u etimološkoj analizi značenja koje daju navedena dva korijena, a kako bismo utvrdili da li su šubha i šuhva jedna riječ.[6]

4 stari izrazi - Page 72 - Forum Klix.ba ((Pristup: oktobar 2025)

5 Kladionica - vol. 2 - Page 2310 - Forum Klix.ba (Pristup: oktobar 2025)

6 U usmenom saopćenju profesor Mehmedalija Hadžić, poznati bosanski arabista, kazao mi je, u kontekstu tvrdnje da su šubha i šuhva različitog porijekla, nešto u smislu: „Vjerovatno ćete i vi doći do toga ..." (Sarajevo, juli 2025)

Etimloška i kur'anska značenja korijena *š-b-h* (ش ب ه) u poređenju sa *š-h-v* (ش ه و)

Teorijski, kroz komparativnu i kontrastivnu etimološku analizu i korpusnu semantičku analizu predmetnih pojmova, ovdje se krećemo u okviru sociolingvistike islama, kako su je definirali Ibrar, Barnawi & Ahmad (2025), koja pokazuje kako se jezik i društvo prepliću u okviru prisustva islamske vjere u širem kontekstu, definirajući svjetonazor koji oblikuje jezik, pismenost i druge procese semioze, o čemu je posebno pisao i E. Karić (2003) kao o arapskom utjecaju na Balkanu.

Ovdje ćemo analizirati značenjske nijanse iz etimologiju arapskih korijena *š-b-h* (ش ب ه) i *š-h-v* (ش ه و), gdje ćemo dodatno prikazati kako se riječi s ovim korijenom koriste u kontekstu kur'anskog teksta, tj. koja su im kontekstualna kur'anska značenja.

U Laneovom *Arapsko-engleskom leksikonu* (Lane, 1863–1893) se kod objašnjenja značenja korijena *š-h-v* (ش ه و) kao njegovo treće značenje navode se oblici *šāhāh*/šāhāt (شاهاهْ) i mušāhātun/mušāhāh (مُشَاهَاةٌ), sa značenjem: *He was,* or *became, like him; he resembled him*. (Bio je, ili je postao, poput njega; ličio je na njega)[7] – gdje se izraz *biti kao* ili *postati kao* odnosno *ličiti*, itekako može dovesti u vezu sa osnovnim značenjima koja daje korijen *š-b-h* (ش ب ه).

Naime, arapski izrazi *šebbehe* (شَبَّهَ), *jušebbihu* (يُشَبِّهُ) i *tešbih* (تَشْبِيه) upućuju na značenja

1. upotrebiti, porediti, biti kao
2. učiniti jednakim ili sličnim.

Lane također navodi i oblik *šuhan* (شُهًى), sa značenjem *dobrog ukusa* pa samim tim i *nečeg željenog i zamišljenog.*[8] Da li se i ovdje, osim u dijelu značenja *ličiti, biti kao* može tražiti poveznica *šubhe* i *šuhve*, posebno i zbog poznatog bosanskog oblika *šuha*?

Valja napomenuti da je u islamskoj tradiciji posebno poznat termin za „mutešabihat" ili „mutešabih" (مُتَشابِه) ajete, tj. slične, manje jasne, odnosno nejasne ajete u Kur'anu, a zapravo preciznije rečeno „alegorične" ili „figurativne" (nedoslovne) ajete, gdje se tvrdi da *oni čija su srca pokvarena* slijede upravo to (up. Kur'an, 3: 7).[9]

7 Lanes Lexicon (Prisutp: oktobar 2025)

8 Lanes Lexicon (Pristup: oktobar 2025).

9 Generalno u islamskoj tradiciji, a posebno i u islamskoj etici i sufizmu, *šubha* označava i „sumnjive stvari" – što može zbuniti ili dovesti osobu u iskušenje da pogriješi. *Šuhva* (šahwa)

Zanimljivo da je figurativni jezik ili slikoviti jezik zapravo uglavnom zasnovan na metafori kao „skraćenom poređenju“ koje se izvodi po „sličnosti“ scenarija ili predmeta, gdje nepoznato (apstraktno) definiramo već poznatim (konkretnim).

Inače, kur'anski korijen š-b-h (ش ب ه) proizvodi dvanaest riječi u kur'anskom tekstu, razvrstanih u četiri derivirane forme, uglavnom sa značenjem pričinjavanja, nalikovanja, alegorije i sličnosti.

Š-b-h (ش ب ه) izvorno daje alegorijsko značenje „činiti se kao“, odnosno „posumnjati u sličnost“, tj. „nalikovati“, „ličiti“ ili „komparirati“, čime se iz značenja poređenja, sličnosti ili moguće jednakosti izvodi enantiosemično značenje sumnje – sumnja se da jest i sumnja se da nije.

Možda najslikovitiji kur'anski primjer *šubhe* u njenom izvornom značenju „kao da“, „nalikovanje“ ili „pričin“ imamo u kazivanju o Isau a. s. i njegovoj „mogućoj“ smrti, gdje stoji:

وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَٰكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ

(Ve ma kateluhu, ve ma salebuhu ve lakin ŠUBHE lehu)

A nisu ga ubili i nisu ga raspeli, nego im se pričinilo. (Kao da su to uradili) (Kur'an, 4: 157, dio ajeta)

Od istog korijena je i izraz da sve krave Musaovu a. s. narodu „izgledaju slične“ (up. Kur'an, 2: 70), zatim u negativnom smislu motiv „sličnih srca“ (up. Kur'an, 2: 118), ili dosta aktuelna tema „sličnog stvaranja“ (stvaranja koje se samo čini sličnim stvaranju kakvo posjeduje samo Allah) kod onih koji čine širk (up. Kur'an, 13: 16), zatim i izjava džennetlija da su opskrbljeni plodovima „sličnim onima koje su imali ranije“ (up. Kur'an, 2: 25), „slični i različiti plodovi“ (up. Kur'an, 6: 99 i Kur'an, 6: 141), i sl.

S druge strane, kur'anski korijen *š-h-v* (ش ه و) daje trinaest (13) riječi u Kur'anu, u tri derivirane forme, od čega dva puta kao imenica *šehvet* (شَهْوَة) i tri puta u obliku množine *šehevat* (شَّهَوَٰت), uglavnom sa značenjem *požude*, *strasti* ili *želje*. *Šehvet* je poznata riječ i u bosanskom jeziku, i data je u Škaljićevom *Rječniku* (1966: 584) sa značenjem *strasti*, ali se ne navodi primjer iz ostvarene jezičke prakse.

Kod Lanea *šehvet* (شَهْوَةٌ) je *želja ili čežnja duše za nečim*.

Međutim, Muftić (1997: 766) u svom Bosansko-arapskom rječniku navodi da *šuhan* (شُهًى), *šehvet* (شَهْوَةٌ) i *šehevat* (شَّهَوَٰت) označavaju silnu želju,

je snažna želja (strast) koja, ako nije kontrolisana, može dovesti do grijeha ili moralne sumnje. (Hvala kolegici Dijani Marković na ovoj opasci.)

žudnju, strast, požudu, pohotu, pasiju, pomamu, putenost i apetit, dok se osim putenosti, nagona, strasti za pridjevsku riječ *šehevanij* (شَهْوانيّ) navode i značenja: *čulan*, *čuvstven* i *instinktivan* – u čemu opet možda možemo preko *slutnje* tražiti vezu sa *šubhom*? (up. i*mati instinkt* ili *imati intuiciju* sa *imati sumnju* i *imati slutnju*)

Vajzović (1999: 391) prenosi primjer: *Ali sve neka šuva govori da će to oni baš meni*, gdje se riječ *šuva (šuhva)* slobnodno može zamijeniti riječima *intuicija* ili *instinkt*.

Također, Muftić (1997: 766) potvrđuje da se od korijena *š-h-v* (ش ه و) izvodi značenje *biti nalik, (s)ličiti na*, u čemu vidimo direktnu semantičku poveznicu s izrazima *šebbehe* (شَبَّهَ), *jušebbihu* (يُشَبِّهُ) sa značenjem poređenja, sličnosti i podsjećanja.

Inače, od korijena *š-h-v* (ش ه و) imamo u bosanskom jeziku i riječ *ištah*, sa značenjem *želja* (apetit, požuda, prohtjev), kao u primjeru:

Vala kad bi i na samrti čovjek vidio kako Tuturuza apetitli jede, dobio bi i on ***ištah*** *da nešto okusi!* (Nametak, 2001: 263)

Ipak, čini se da sa doslovnim značenjem *strasti* (*prohtjeva*, *požude*, *poriva*) ova riječ nikako ne može semantički biti povezana sa *šubhom*, a u obliku *šehvet* (strast) imamo iz savremenog jezika potvrde kao u sljedećem primjeru:

Gadab i ***šehvet ostavi****, ako misliš da te Gospodar zavoli!* (Gadžo, 2025)

Slično kao u:

Islam nam ne naređuje da ***šehvet*** *i gadab iskorjenimo već da ih oba kontrolišemo i upotrijebimo u skladu sa vjerom*.[10]

U *Hrestomatiji bosanske alhamijado književnosti* imamo zabilježen primjer *zabrane*:

„...da se rukom dofaća po golu od pupka do pod kolino makar i bez ***šehveta*** *(strasti), a nije po drugim mjestima, makar i sa* ***šehvetom*** *bilo*“ (Nametak, 1981 :331)

U kur'anskom jeziku to je kao u ajetu:

زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ

Ljudima je uljepšana ljubav prema strastima...

(Ljudima se čini da je lijepo samo ono za čim žude...) (Kur'an, 3: 14, dio ajeta)

Spominju se još i *oni koji se za strastima svojim povode* (الَّذِينَ يتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ) (Kur'an, 4: 27), oni *koji slijede svoje želje/strasti* (وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ) (Kur'an, 19: 59), te *prilaženje muškarcima s požudom* (لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً) (Kur'an, 7: 81 i Kur'an, 27: 55).

10 https://www.ashtoncentralmosque.com/app/uploads/2020/01/Iman-I-Islam.pdf (Prisutp: oktobar 2025). *Gadab* u navedenim primjerima je naše uobičajenije *gazap*, uglavnom sa značenjem ljutnje ili srdžbe.

Kod glagolskih značenja u Kur'anu se uvijek misli na glagol željeti/žudjeti, kao u primjeru:

وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ

U njemu (Džennetu) ćete imati sve što duše vaše zažele...
(Kur'an, 41: 31, dio ajeta)

Iako se, na kraju, možda uopće ne čini da postoji ikakva povezanost između *šuhve* i *šubhe* preko analize korijenskih značenja ili etimologije od *š-h-v* (ش ه و) i *š-b-h* (ش ب ه), naročito ne na osnovu kontekstualnog značenja datih kroz kur'anske ajete, dodatnu semantičku povezanost možemo tražiti i preko prijevodnih pojmova u našem jeziku koji izvorno, na prvi pogled, zaista nemaju nikakvu semantičku vezu, a riječ je o sljedećem.

Naime, pojmovi *vlastite strasti* (požude, želje) naspram *vlastitih sumnji*, u kreiranju stava i mišljenja itekako mogu biti povezani:

1) zastupanje mišljenja i stava na osnovu povođenja za svojim strastima (po vlastitom ukusu, doslovno po sopstvenoj požudi, odnosno po svome čuvstvu i svojoj intuiciji), te
2) stvaranje pretpostavki na osnovu vlastite procjene sličnosti ili (ne) osnovane sumnje na nešto.

Ipak, jedina direktnija povezanost dva naznačena korijena u arapskom jeziku jeste preko istaknutog dodirnog značenja ovih korijena kod značenja *imitacije* odnosno dovođenja u vezu pojmova *sličnosti* i *oponašanja* sa pojmom *sumnje* odnosno *slutnje*.

Vrlo je moguće da, u konačnici, ovdje ipak možemo istovremeno govoriti o paralelnim procesima postojana izraza različitog porijekla, a kojima se, zbog sličnosti forme i značenja, vremenom došlo do analoškog preplitanja, ujednačavanja i izjednačavanja.

Zaključak

Parovi bosanskih riječi orijentalnog porijekla *šubha* i *šuhva* (te: *šupha*, *šuvha, šuha* i *šuva*), odnosno *šuhveli* i *šubheli* (te: *šupheli, šuvheli* i *šuveli)*, kojima se izražavaju *sumnja*, *sumnjičenje*, *sumnjivost*, *slutnja*, *nespokoj*, *nemir*, *nesigurnost, podozrenje*, bez obzira na minimalne ili nijansirane značenjske razlike kod pojmova *sumnje*, *slutnje* i *nemira*, uglavnom se u bosanskom jeziku tretiraju kao

ista riječ, a naročito zato što se i koriste sinonimno, u istom kontekstu i u istim strukturama.

U nekim radovima naših arabista pokazuje se da je riječ *šuhva* nastala modifikacijom izvorne arapske riječi *šubha* kojom se inače izražava *sumnja* odnosno, *sličnost*.

Čovjeka snađe, spopane ili hvata šubha/šuhva, a može se biti sa ili bez šubhe/šuhve, imati šubhu/šuhvu, vezati šubhu/šuhvu, i slično.

U slučaju da prihvatamo da postoji mogućnost da riječ *šuhva* nije nastala od riječi *šubha*, već da je izvorno od arapskog korijena *š-h-v* (ش ه و), kompariranje i kontrastiranje etimoloških značenja ovog arapskog korijena s arapskim korijenom *š-b-h* (ش ب ه) pokazuje preklapanje kod pojma *imitacije* odnosno *sličnosti*, ali i djelimično preklapanje značenja kod pojmova *slutnje* i *sumnje* (šubha) sa pojmovima *čuvstva* i *instinkta* (šuhva).

Dodatno, semantička veza može se tražiti u povođenju za vlastitim željama (time i mišljenjima, tj. čulima i intuicijom) u odnosu na stvaranje vlastitih sumnji, odnosno pretpostavki, poređenja i predosjećaja.

Postoji osnovana mogućnost da se u kontekstu miješanja izraza *šubhe* i *šuhve* može govoriti o paralelnim procesima postojana izraza različitog porijekla, gdje je, zbog sličnosti forme i značenja, vremenom došlo do analoškog preplitanja, ujednačavanja i izjednačavanja. Međutim, za navedeno najbližu sličnost u arapskom imamo u obliku *šuhan* (شُهًى), čemu je slično bosansko *šuha*.

Izvorno, primarno značenje koje se izvodi iz korijena *š-h-v* (ش ه و) je značenje požude, želje, strasti dobrog ukusa, ali i čuvstva, intuicije i sličnosti, dok iz korijena *š-b-h* (ش ب ه) izvodimo alegorijska značenja nalikovanja, kompariranja, sličnosti, sumnje u jednakost ili sličnost, odnosno pričina i pričinjavanja.

ETYMOLOGICAL ANALYSIS OF THE LEXEMES "ŠUBHA" AND "ŠUHVA" IN THE BOSNIAN LANGUAGE – TWO WORDS OR ONE?

ABSTRACT:

Pairs of Bosnian Words of Oriental Origin: "Šubha" and "Šuhva" (as well as "Šupha," "Šuvha," and "Šuva"), and "Šuhveli" and "Šubheli" (including "Šupheli," "Šuvheli," and "Šuveli"), which express doubt, suspicion, dubiousness, intuition, unease, restlessness, and insecurity, are described in dictionaries of the standard language and in other linguistic literature as a single word due to their pronounced formal and semantic similarity, as well as their identical practical linguistic usage. The different variants of a single word are explained through the process of modification, that is, phonetic changes—assimilation, omission, or metathesis (the rearrangement of consonants). This paper, through additional etymological analysis and a comparison of the contextual meanings of the mentioned lexemes, questions the possibility that these may not be a single term but rather two distinct words of different origins, which, despite their differences, still exhibit overlapping semantic fields according to etymological analysis.

Keywords: Bosnian language, Arabic language, Turkish language, šubha, šuhva, etymology

Izvori

Baotić, Josip (2007): *Orijentalizmi u govoru starosjedilaca Bosanske Posavine*, Institut za jezik, Sarajevo

Drkić i Kalajdžija, 2010: *Grafija i leksika Sehletul-vusula*, Muzej Hercegovine, Mostar

Gadžo, Šaban (2025): *Sa Hadžihafizovog čardaka. Zabilješke sa sijela kod h. hfz. Halid-ef. Hadžimulića (1985)*, Slovo bosansko, Sarajevo

Hanka, Vajzović (1999): *Orijentalizmi u književnom djelu. Lingvistička analiza*. Institut za jezik, Sarajevo

Hörmann, Kosta (1990): *Narodne pjesme Muslimana u Bosni i Hercegovini*, ur. Đenana Buturović, knj. 2. *Svjetlost*, Sarajevo

Ibrišimović, Nedžad (1982): *Ugursuz,* IRO „Veselin Masleša", Sarajevo

Kadić, Rešad (1976): *Ilhamijin put u smrt,* Preporod – Glasilo Udruženja ilmije BiH, Sarajevo

Nametak, Abdurrahman (1981): *Hrestomatija bosanske alhamijado književnosti*, Svjetlost, Sarajevo
Nametak, Alija (1936): *Gaševićev bosanski mevlud*, Islamska dionička štamparija, Sarajevo
Nametak, Alija (2001): *Tuturuza i šeh Meco*, El-Kalem, Sarajevo
Narodne pripovijetke iz Bosne i Sandžaka (Bosanska riječ, 1994): Narodna priča, *Sabur-selamet*, dostupno na: Sabur-selamet - Asocijacija Majka i Dijete (pristup: oktobar 2025)
Prijevodi Kur'ana, online, dostupno na: www.quran.ba (pristup: oktobar 2025)
Ratkušić, Enes (2000): *Zaboravljeni govor probuđenih*, IC štamparija, Mostar
Sule (1938): *Alijina ženidba (šala u jednom činu)*. Novi Behar, god IX, br. 17-19. str. 259.
Topčić, Muharem (2013): *Čaršija na duvaru*, KSC Vogošća

Literatura:

Čedić, Ibrahim (ur) (2010): *Rječnik bosanskog jezika*. Institut za jezik, Sarajevo
Čedić, Ibrahim (2011): *Rječnik stranih riječi bosanskog jezika*. Institut za jezik, Sarajevo
Hodžić, Hajrudin (2011): „Arabizmi u bosanskom jeziku i značaj njihovog poznavanja u nastavi arpaskog jezika", Zbornik Islamskog pedagoškog fakulteta u Bihaću, Bihać, str. 391–408.
Halilović, Senahid, Palić, Ismail i Šehović, Amela. (2010): *Rječnik bosanskoga jezika*, Filozofski fakultet u Sarajevu, Sarajevo
Ibrar, Barnawi & Ahmad (2025): "Exploring a Sociolinguistics of Islam", *Applied Linguistics*, https://doi.org/10.1093/applin/amaf043
Karić, Enes (2003): "The Arabic Cultural Influence on the Balkans: An Outline", The American Journal of Islamic Social Sciences 20(1):107-120, DOI:10.35632/ajis.v20i1.3033
Muftić, Teufik (1961): „O arabizmima u srpskohrvatskom jeziku" (On arabic loanwords in serbo-croatian). Prilozi za orijentalnu filologiju, 10-11: 5-29. Orijentalni institut, Sarajevo
Muftić, Teufik (1997): *Arapsko-bosanski rječnik,* III izdanje. El-Kalem, Sarajevo
Šehović, Amela i Haverić, Đenita (2017): *Leksika orijentalnog porijekla u frazemama bosanskog jezika,* Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo
Škaljić, Abdullah (1966): *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku,* Svjetlost, Sarajevo
William Lane, Edward (1863–1893): *An Arabic–English Lexicon*, London: Williams and Norgate (Lanes Lexicon)